

სახალხო ბაზუქი

სუკრათებიანი ჟამათება

ბაჟათის № 615

ლაგასტის № 108

კვირა, 3 ივნისი 1912 წ.

პატარა ქაცი

(ჩუქურთმიდან)

განსვენებულის სიმონ-მღვდლის დიდი იმედები ვერ გაამართლა მისმა ვაჟმა, დედის ერთა გრიგოლამ.

მართალია, თვით ცხოვრებულს განსაკუთრებული, თითქმის შეუძლებელი წარმოდგენა ჰქონდა შვილის მომავალზე.

მაინც, როცა ჩაღვედა საღმრთო აღაპზე და მოვიდოდა სახლში ღრუბელივით გაბუჟებული, პირზე ჟინჯილი მოკიდებული, გაიხდიდა ანაფორას და ცოლს მიუგდებდა; მოიხდიდა ფართო, რბილ, გაცრეცილ ქუდს და მოლზე დააგდებდა; გაიხსნიდა კაბას და გაპოჩინდა შეყვითლებულ-განაცრისფერებულს პერანგს, არხინად დაჯდებოდა ტოტებ აკაპიწებულ კოპიტის ძირში მიუშვერდა შუბლს მაგრილებელ სიოს და იწყებდა ფიქრს, რომელიც მალე გადადიოდა ოცნებაში.—ო!—მაშინ ეჩვენებოდა მამას შვილის უსაზღვრო ბედნიერება, სიმდიდრე და ყოველი სიკეთე ამა ქვეყნისა.

— თლად, ცუდად არ ჩამიტარებია, ღვთის მადლით, ჩემი წუთი სოფელი. ყოველგან კაცს მეძახიან. სხვა ღვდლები თუ ცხოვრობენ, ჩვენც ვჰვამთ პურს არსებისას. ღმერთი ხომ არის მოწამე, თუ შემძლება ბევრს ქე დავხმარებდვარ. სხვისთვის არ წამირთმევია, ენა ბეზლობით და წელში მოხვრით წინ არ წავწეულვარ, მარა ჩემისთანა გაუნათლებელთან შედარებით კარგად მოვეწყვე. მრევლი დიდია და მადლიერი. ცოლი მომჭირნე დედაკაცია. ე. ჩემი შვილი კი გამომაჩენს, ჩემს სახელს არ გააქრობს: ღმერთს ქრისტიანს მივართმევ, ქვეყანას—მსახურს შევძენ. მეტი რა უნდა მექნა: კაი ათი თუმანი ქე დამიჯდა მისი მომზადება, მარა დროზედაც ქე შევიყვანე კლასში. ცხრამეტი წლის რო იქნება სემლარის გაათავებს... მერე აკადემიაში წავა... იქაც გაათავებს... მერე დამიბრუნდება... არა! რატომ?... ჯერ ჯანსაღად ვარ... ხელს შეუწყობ... გენერალი შტაბიას სულ გუბერნატორები გამოდიან—ისიც გაათავოს... გვეწვავლებ თავს, მაგიერად ყველაფერ გაათავებული რომ ჩამოვა, თითით საჩვენებელი იქნება... წვეყვან მათ მეუფებასთან... ის წინ შევა... არა, შვილი მამაზე ყოველთვის უცროსია—მე წინ შევალ, ის შემომყვება. მღაბლად თავს დაუკრავ, ხელს ვემთხვევი ეპისკოპოსს და მოვახსენებ: „აი ვითარცა აბრამს მომყავს, თქვენო მეუფებავ, პირ-მშო შვილი ჩემი და მოიღე კურთხევა“. აკურთხებს. მიესალმება. გამოკითხავს ამბავს... შეატყობს, რომ ღვთის მოსავია, ქვეყანი და განათლებავზე ხომ ლაპარაკიც არ ღირს—ყველაფერი იცის: ზევით ვარსკვლავთა რიცხვი, ქვევით ერთა და სახელმწიფოთა გულის საიდუმლონი. ფისკოპოზი სთხოვს: „ეხლავე არხიმანდრიტად გაკურთხებ, და ერთ წელიწადში ქორ-ფისკოპოზობას უნდა ელოდე“. გამიხარდება. მარა ჩემი გრიგოლა ეტყვის: „ნება მომეცი ღმერთს შევედრო, მოვიფიქრო, ღირსი ვარ თუ არა მძიმე ტვირთი მღვდელ-მონაზვნის მივიღოვო“. ფისკოპოსს მოეწონება თავმდაბალი პასუხი... ვერ მიხვდება, რომ გრიგოლას სხვა უფრო დიდს ადგილს სთავაზობენ და ჯერ ვერ გადაუწყვეტია რომელზე დასთანხმდეს... გუბერნატორი ეხვეწება მამრის უფროსობა იკადრე ამ ხანობით მერე კი გუბერნატორი რომ იქნები, სიტყვას გაძღვეო... თავად-აზნაურობა წინამძღოლობას ეხვეწება.

აქ ცხოვრებულს მოაგონდებოდა, რომ ყველა თანამდებობათა შეერთება არ შეიძლება, და კანონის ძლიერ უკმა-

ყოფილო რჩებოდა. იგი ამ დროს დიდი მომხრე იყო ერთ კაცს ჰქონებოდა სასულიერო, სამოქალაქო და სამხედრო უმაღლესი უფლებანი.

მაგრამ განსვენებულის სვიმონ მღვდლის დიდი იმედები ვერ გაამართლა მისმა ვაჟმა, დედის ერთა გრიგოლამ. სასულიერო სასწავლებლის მესავე კლასიდან ფორხილი დაიწყო, სემინარიის პირველ კლასში დარჩა და მეორე კლასიდან გამოვიდა.

სვიმონამ შეჩვეული საკუთარი მრევლიც კი მიატოვა; პატარა ეზო გაყიდა; ქუთაისის ერთ ქაობიან ბნელ ქუჩაზე თავისი პატარა სამ-ოთახიანი ოდა გადმოიტანა და ქალაქის ახლო მდებარე მიწერილ ეკლესიის მეორე მღვდლად შევიდა, რომ შვილისთვის ყური ეგლო.

ამაოდ. გრიგოლია უნიჭობის გამო დაითხოვეს მეორე კლასიდან. სვიმონა მალე გარდაიცვალა.

ძნელი გამოსაცნობია, რამ მოუსპო დღე. ჩვეულებისა და ჰაერის გამოცვლამ, იმედების გაცრუებამ, რაიმე სენმა, თუ ისე—მოვიდა სიკვდილი და მოჰკლა.

ქერიც დაუნიშნეს რვა მანეთი პენსია. რას გასწვდებოდა ორ ადამიანს, ისიც ქალაქში!

კიდევ კარგი, რომ ქერი ჰქონდათ, სადაც თავს აფარებდნენ.

გულში ვინ იცის რას ფიქრობდა სუსტი, უნიჭო, მაღალ-მაღალი გიგოლია, საქმეს კი არა ჰკიდებდა ხელს, და საწყალი ქერივი არაქათ-გამოლეული რას არ აკეთებდა, რა ხერხს არ ხმარობდა, რომ სიმშლიდან თავი დაეხწია.

ასეთი მდგომარეობა სამუდამოდ უცვლელი დარჩებოდა, რომ ვილასაც სამადლოდ არ ეთქვა მზეზე მახეტიანე გიგოლასთვის: „წადი, ფოსტაში ადგილი იხსნება, იქნებ, მოგცენო“. გიგოლა გაექანა.

მხოლოდ ამ სიჩქარეზე თუ შეატყობდა კაცი, რა მოსურნე იყო ეს უსიტყვო ბიჭი, დედას დაჰხმარებოდა.

მკორე ადგილი, რომელიც იმ დროს თავისუფალი იყო ადვილად მიანიჭეს გრიგოლას, რადგანაც მასავით ნასწავლი სხვა არავინ გამოცხადდა.

ამ ადგილს აღარ გაჰშორებია გიგოლა.

როგორც პირტიტველა, თხელი ყმაწვილი არტყამდა ბეჭედს სხვა და სხვა, უმნიშვნელო წერილებს, ისე თხელ წვერიანი, კბილებ ჩამტვრეულ-ჩაყვითლებული, საფეთქლებიან თმაში ჭაღარა შერთული გრიგოლა სცდილობდა დროზე დემთავრება წერილების გროვავზე ბეჭედების დასმა.

ამაოდ! წერილები სოკოზე სწრაფად ამოდიოდა; ზღაპრულ მღვივის თავებივით მრავლდებოდა.

გრიგოლას შემდეგაც ბევრი შევიდა სამსახურში. ერთ-ხანს ერთკა გრიგოლასავით ბეჭედი და მერე ან დაზღვეულ ბარათების მიმღებად გადიყვანეს, ან მარკების ყიდვა მიანდევს. ზოგიერთი გრიგოლას ამხანაგი ცალკე განყოფილების უფროსადაც კი დანიშნეს. გრიგოლა ხშირად ამჩნევდა სიხარულს გვერდში მდგომ მოხელეს, ხშირად გაკვირვებით უყურებდა ახლად მოსულ ამხანაგს, რომ მოადგილე სადღაც მიმალულიყო.

თვით გრიგოლას კი მხოლოდ ერთხელ მოუმატეს ჯამაგირი—ოცის მაგიერ ოცდა-ხუთი მანათი მისცეს; მხოლოდ ერთხელ რალაც მენდალი უბოძეს „დიდი ხნის უმწიკლო სამსახურისთვის“.

ი ა კ ე ბ ს ე ი მ ე ნ ი ს

გარდაც

უკანასკნელი სურათი.

60 წლისა.

ერთ თოვლქუაპიან დღეს ^{**} გრიგოლა აღერლილი დაბრუნდა—გაცივებულიყო.

მოხუცმა დედამ ცხელ წყალში ფეხები ჩაადგმევინა.

სახლში თუმცა დადიოდა გრიგოლა, მაგრამ სამსახურში იმ დღის შემდეგ ვეღარ წავიდა.

დედა ირეოდა.

ქინა-ქინა მიიღო. საოფლე ჩაი დალია. სახეზე თითქოს ჩვეულებრივზე უკეთესად იყო, მაგრამ სახლს ვერა შორდებოდა.

ისევ და ისევ შინაურ საშუალებას არ აკლებდა დედა: მურაბას უკეთებდა, მეზობლის ქალის მიერ მიცემულს წვეთებს ასმევდა, რაღაც აბებს აყლაპებდა, მაგრამ.

ამოდ!

დედა ირეოდა.

ფერშალმა იწყო სიარული. წამლებს უწერდა. ხან გამარჯვების ნიშნად გაიძახოდა „სიცხემ დაიწიაო“, ხან ბრძნულად ამბობდა „აიწია, მარა არაფერიაო“.

დედა ირეოდა.

როცა ერთ დილას საწყალ ქვრივს ტაშტი მიჰქონდა, დაიძახა:

— ვაი შვილო, ამდენი სისხლი რა ღვთის რისხვია ჩემზე. საღამოს ფერშალი მოვიდა.

დედა ირეოდა.

— ვიღუბები! მიშველე ღვთისნიერო-ჩუმიად ეუბნებოდა დედა ფერშალს.

— რა იყო, შე ქალო?!.. სიცხეს ქე დაუკლია, და მეტი ახლა... მე ღმერთი კი არა ვარ!..

— დედა, შენ ვინ შეგბედავს რასმე, მარა ერთი ტაშტი სისხლი დაუქცევია!.. რა ვქნა, რა წყალს ვეცე?.. მითხარი მაინც.

— მევიყვანოთ ექიმი...

— მევიყვანოთ, მევიყვანოთ, შენი ჰირიმე, თუ კი რამე გვეშველება... მარა—დაირცხვინა დედაკაცმა—რამდენი უნდა მივცეთ?

— სამი მანეთი.

— ვაი შვილო!..

— აბა ჩემსაკით ვინ წაოგყვება!—თითქმის საყვედურით უბასუხა ფერშალმა, რომლის უანგარობას არ აფასებდენ.

— არა, ბატონო, მაკისთვის არ მომიხსენებია, მარა გვიშველის რამეს?..

— რა ვიცი ახლა?.. ღმერთი არც ის არის და მორჩენით მაგისთანა ავადმყოფი მეც ბევრი მომიჩინია.

— კარგი, ბატონო, დოჟდახე ღმერთი გადაგიხდის სამაგიეროს. მე გეახლებოდი, მარა ვერ მივანებ.

— ფული ხომ გაქ დამზადებული—ის კი არ მოგიცდის.

— თლათ არ მაქ, მარა აგერ სიღონის დევესესხები.

— ხო და წამლის ფულიც დემზადე; მეც რომ მომცემდე ცოტას კაის იზამ.

— კი შენი ჰირიმე, აბა სხვისთვის რად მინდა, თუ კი რამე გამაჩნია. შენ ერთი ორი დღე კილო მოგვიცადე... აგერ ჯამაგირს ეიღებს და მოგართმევ.

ფერშალმა თავი გადააქნია.

ექიმი დიდხანს არ სინჯავდა ავადმყოფს. გულზე, ბექზე დაადვა ყური, წარბ-შეკმუხვნილი, გულმოსული დაეკითხა ფერშალს სიცხის ცვალებადობაზე და, რადგან ფიქრობდა იქ რუსული ფერშლის გარდა არავინ იცის მკვანედ მიაძახა:

— Гдѣ вы до сихъ порѣ были? онѣ уже трупѣ.

ექიმს წაშალიც არ გაოჟუწერია. ურჩია მხოლოდ: „რძე სვი, კვერცი ჰყლაპე და ფანჯრები ხშირად გააღებინე, რომ სუფთა ჰაერი შემოვიდესო“.

— რა თქვა, რა?—მივარდა დედა ფერშალს, როგორც კი ექიმი კარებში მიიშალა. ავადმყოფმა არ დააცალა ფერშალს პასუხის მიცემა.

— არაფერი, დედა, არაფერი! მალე კარგად იქნებაო.

— ღვთისნიერი კაცია ის ექიმი—ფული არც ქე წვილო—ეუბნებოდა ცოტა ხნის მერე ფერშალი დედა-კაცს.—ამას მე დევიტოვებ. კიდევ ორ-მანეთ ნახევარი დარჩება.

— მოგართმევ, ბატონო, ზეგ მობრძანდები და მოგართმევ.

— სხვა რა თქვა შენი ჰირიმე?..

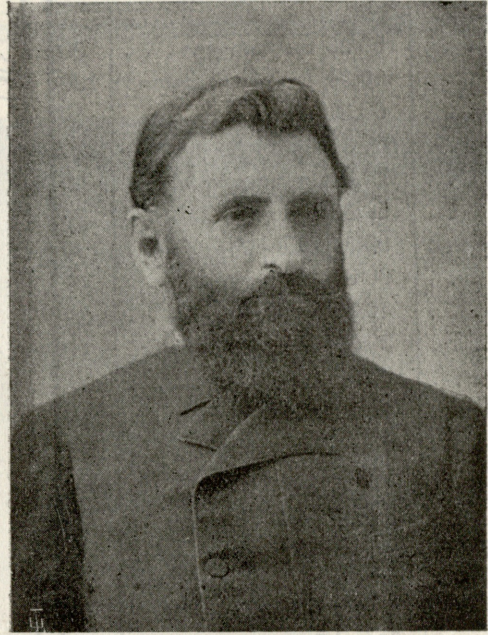
არაფერი: ისე უწამლე, როგორც წინათო. ოღონდ მეტი რძე ასვი და კვერცი აყლაპეო. გარდა ამისა ფანჯრები უნდა გააღო ხშირად—ჰაერი გაიწმინდება.

გოგებაშვილის

ის გამო.

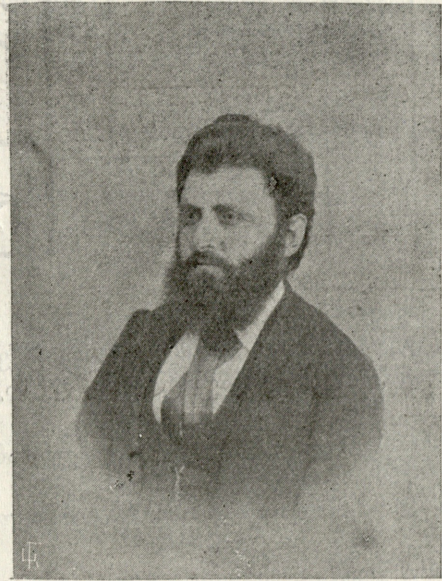
65 წლისა.

45 წლისა.

22 წლისა.

35 წლისა.

დღეა მაინც ირეოდა.

მეორე დღეს ავადმყოფი უფრო კარგად გამოიყურებოდა. გიგოლამ სასთუმლიდან ძველი ქისა გამოიღო, სანთელი მოითხოვა, ქისიდან რაღაც სურათი ამოიღო დახედა და დასწვა. მერე საწერ-კალამი მოატანინა და სუსტის ხელით დასწერა:

ქალბატონო ვერიკო!

ძლიერ ავად ვარ. ვერ ავდგები. წინადაც ვატყობდი, რომ თქვენი ღირსი არ ვიყავი ამიტომ გადაკრილს ვერაფერს გეუბნებოდით. მაღლობა ღმერთს, რომ ქვრივი მაინც არ დამრჩით. რა იქნებოდით? ჩემს სანახავათ ნუ მოხვალთ—სახელი გაგიფუჭდებათ. ჩემს გასვენებას კი უსათუოდ დაესწარი. მგონია, ვიგრძნო. თქვენი სურათი და წერილი დავწვი, რომ არავის ენახა. ცუდი ენა აქვს ხალხს: როცა ვლოცულობდი, თითქოს ხატის წინ დაჩოქილი ვყოფილიყავ. ღმერთი ისეთს ცხოვრებას მოგანიჭებთ, როგორც ღირსი ხართ. როცა გაბედნიერდეთ შემატყობინეთ,—მიამება, რომ ჩემთან შეხვედრას არ დაუჩავგრიხართ.

თქვენი უკუნიითი უკუნიამდე გრიგოლ.

ეს წერილიც დახიეთ—არ ვარგა, რომ ვისმე ჩაუვარდეს ხელში.

ბარათი პაკეტში ჩასდო, მისამართი დააწერა, ფანჯარიდან პატარა ბავშვს დაუძახა და სთხოვა ფოსტის ყუთში ჩაეშალა.

ცოტა ხნის შემდეგ გრიგოლამ დედას უთხრა:

— დედა, წადი, ჩემი ჯამაგირი აიღე. იქვე საამხანაგო კასის ზედამხედველი იკითხე და გამოართვი რაც კი მერგებოდეს სულ ხუთი ან ექვსი თუმანი იქნება. გზაზე მიყიდე ვარდის წყალი, ტკბილეულობა, ყვავილები: ია, ზამბახი, ვარდი, ისამანი, რაც კი შეგხვდეს ლამაზი და სურნელოვანი.

— რად გინდა, შვილო, რა გემართება?! რაებს მეუბნები...

— კი, დედა, კი! ექიმმა მითხრა სიამოვნება მოგიხდება, მალე მოგარჩენო და მიტომ გეუბნები.

— რამდენის ვიყილო?

— არ ვიცი, დედიკო... ჩვენი დიდი კალათი სულ ყვავილებით გაავსე. ექვს-შვიდ კაცს რომ ეყოს იმდენი კონფეტები, რძიანი პური იყიდე... მერე შოკოლადი... მართლა დედა. შენ ყველაფერს ვერ მოახერხებ. ამ საღამოსთვის დაჰპატიყე ლიზიკოს სთხოვე, დაგეხმაროს და ის ყველაფერს გასწავლის.

ქართველთა მოსახლეობის რუკა.

№ სოფლები.	სოფლების სახე- ლები.	რაოდენი კომლი.	№ სოფლები.	სოფლების სახე- ლები.	რაოდენი კომლი.
1	საბაჯა.	160	28	თათარ ქეი.	30
2	ჩუბუკლი.	80	29	ბორჩა (ჰამედე)	130
3	აჰმედე.	60	30	უნე.	10
4	მაჰმედე.	60	31	ჩერქეზ-ქეი.	20
5	აბაჰქეი.	20	32	ლუთფე.	30
6	დერბენდი.	50	33	სოფე.	25
7	შირინ-სულხია.	60	34	ბაშქირე.	30
8	შეისულიე.	80	35	ახმედე.	40
9	თათარ-ქეი.	40	36	ჩატალტაში.	20
10	ბილაბა.	30	37	ალანჩანი.	40
11	ჩეფნი.	100	38	ბალკაია.	34
12	თელინ-კუნდუ.	40	39	ბიჩქიდერე.	50
13	ყახანდერე.	30	40	გულდბი.	50
14	სერვეთიე.	50	41	დიბეკტაში.	90
15	ალსალირი.	20	42	თეზეი.	30
16	დალინ-ლული.	60	43	ილმიე.	30
17	იენი-მელე.	50	44	ირშადიე.	30
18	შევეკეთიე.	15	45	მემნუნე.	50
19	იჯადიე.	20	46	ნაიდიე.	120
20	ნემეთიე.	15	47	პაწა ჰადიმიე.	40
21	ხესენიე.	50	48	სენიე.	50
22	შეილიკი.	50	49	სალამიე.	50
23	ჩურუქ-ბაი.	30	50	ულვიე.	50
24	შემურიე.	30	51	ური-ჩეხმე.	30
25	ფერადიე.	20	52	შეპრეთი.	45
26	დაშემე.	60	53	შუქრიე.	40
27	ასარ-ქეი.	10	54	ჰაჯი-მერჯან.	60

სულ: 2524 კომლი.
კომლებზე 8 სული რომ
ვიანგარიშით გამოვა
20,192 სული.

რუკა ოსმალეთის ქართველ
მაჰმადიანთა სოფლებისა
ისმიითს სანჯაჰში (მანჯაში)

ნიშნები: — შარა ტყეში.
— რკინის ბეჭეტი.
○ — სმარა სვირ-ჩიქი
△ ქართული სოფლები

— გიყვარს, შვილო?
— არა! არა, დედა! კარგია და მინდა იმასაც ვასიამოვნო.
გიტარასაც დაუკრავს. იოსებიც დავპატიეთოთ, ლიზიკოს ვამებო.
— არ მოვა, შვილო, არ გვიკადრებს.
— შენ ოღონდ უთხარი, რომ ლიზიკო ჩვენთან იქნება და
მოვა.
— კარგი, შვილო, კარგი. ყველაფერს ლიზიკოს ვკითხავ.
თუ საჭირო იქმნა, სიდონიასაც მოვიხმარ.
— კი დედა ეს წიგნიც მიყიდე. ლიზიკოს ეცოდინება,
სად იშოვება. დედა არ დაგავიწყდეს: ლიზიკოს უთხარი, მისი
პატარა ძმა კოტე წამოიყვანოს.
— ოღონდ შენ გეამებოდეს და თუ გინდა მთელ ქუჩას
შეგვკრებ.
— ერთი ბოთლი ღვინო და პატარა საუზმეც წამოიძღვა-
ნიე.
ასე უცნაურად თავის ღვეში არ იქცეოდა გრიგოლი და
ამიტომ
დედა ირეოდა.

* * *

სალამოს გრიგოლის ოთახი არა ჩვეულებრივ სანახაობას
წარმოადგენდა.
ორი ლამაზი გარდა, რამოდენიმე სანთელი ენთო. იასამ-
ნის სურნელები იდგა. ლიზიკო, ოქროს თმიანი, სასწავლებლის
მოკლე კაბაში გამოწყობილი ხან გიტარას უკრავდა ხან სუფ-
რას აწყობდა; მისი მიჯნური, იოსები, მეორე ხარისხოვანი მო-
ხელე, აქ დიდ კაცად მიჩნეული, ხან გიტარას დამღერდა—ქალის
ეშხით ხმა უტკებებოდა—ხან მოწყალებდ ბაასობდა გრიგო-
ლთან.
გრიგოლას დედა, დღეს სუფთად გამოწყობილიყო. სიხა-
რულით სახე უდიმოდა.

გრიგოლა, როცა პატარა კოტიკი წასვლას დააპირებდა,
ხუჭუჭ თმაზე ხელს გადუსვებდა და ყვავილებსა და კონფეტებს
სთავაზობდა.
სტუმრები ნასიამოვნები დაიშალნენ.
ლიზიკომ ხუმრობით უთხრა გრიგოლს:
— გრიგოლ, თქვენ პოეტი ყოფილხართ ისე გყვარებით
მუსიკა, ყვავილები... რას მივაწეროთ, რომ დღემდე ეს ნიჭი
ვერ შეგაძინეთ.
— ლურჯსა ფერს,
ციხა ფერს
სიყრმიდან ვეტრფოდი—დარცხენილის ღიმილით უბასუ-
ხა გრიგოლამ, იოსებამ დიდი მადლობა გადაუხადა დედა-
შვილს.
— ეხლა კარგად გამოიყურები, შვილო,—უთხრა დედამ
გრიგოლას, როცა მარტო დარჩნენ.
— ასე იცის, დედა, სიამოვნებამ. აწი ყოველთვის კარგად
ვიქნები, მარა, თუ რამე დამემართოს, ნუ შეგეშინდება. ეს სახ-
ლი გაქვს. პატარა პენსია. ჩემთვისაც მოგცემენ ცოტა შე-
მწეობას.
— მანამდი თვალი-კი დამიდგა... რას მეუბნები, შვილო...
— ჰო, დედა, ყველაფერი მოსავალია... გთხოვ ერთი წი-
ვისა და უბრალო კუბოს მეტი არაფერი დახარჯო.
— გაჩუმდი, გაჩუმდი, შვილო! დეიძინე დაღალული ხარ.
შვილის მომავალ ბედზე სასოწარკვეთილი დედა ირეოდა.
გრიგოლა კედლისკენ გადაბრუნდა. მეტი ხმა აღარ ამო-
ულია.
მეორე დღეს სული განუტევა.
დედა ირეოდა.

ნ. ლორთქიფანიძე.

